

Õiguskantsler

Kristina Kallas
Haridus- ja Teadusministeerium
Munga 18
50088, Tartu
hm@hm.ee

Teie nr

Meie 16.09.2024 nr 6-8/241436/2405228

Üldhariduskoolist väljaarvamise tingimused

Lugupeetud haridus- ja teadusminister

Pöördun Teie poole seadusega kehtestatud gümnaasiumist väljaarvamise tingimuste kohta selgituste saamiseks.

[Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse \(PGS\) § 28 lõike 1 punkti 4](#) kohaselt tuleb õpilane koolist välja arvata juhul, kui ta rikub korduvalt kodukorda, välja arvatud koolikohustuslik õpilane. [PGS § 28 lõige 2](#) näeb ette, et gümnaasiumi kodukorras võib sätestada täiendavaid aluseid gümnaasiumist väljaarvamiseks.

ÜRO Lapse Õiguste Komitee tõdeb oma [järeldestes](#) (vt p 35 alapunkti c), et Eestis on märkimisväärne hulk noori, kes ei lõpeta gümnaasiumi ega kutsekooli. Vabariigi Valitsus soovib madala haridustasemega 18–24-aastaste osakaalu vähendada ja on algatanud sel eesmärgil 3. juunil õppimiskohustuse kehtestamise seaduse eelnõu (vt [Eesti Vabariigi haridusseaduse muutmise ja sellega seondult teiste seaduste muutmise seaduse \(õppimiskohustuse kehtestamine\) eelnõu 447 SE algataja seletuskiri, lk 1](#)). Samas pole selle eelnõuga kavas muuta gümnaasiumist väljaarvamise tingimusi. See tähendab, et pärast seaduse vastuvõtmist võib gümnaasiumi kodukorras jätkuvalt sätestada täiendavaid aluseid 18-aastaste ja vanemate õpilaste gümnaasiumist väljaarvamiseks (elnõu I lugemise tekst, § 5 p 18).

Põhiõigus haridusele

1. Igaühel on õigus haridusele, sealhulgas gümnaasiumiharidusele ([põhiseaduse \(PS\) § 37 lg 1](#)). Koolist väljaarvamise tingimuste kehtestamine on oluline hariduspõhiõiguse piirang. Õigusi ja vabadusi võib piirata ainult kooskõlas põhiseadusega ([PS §-d 3 ja 11](#)). Need piirangud peavad olema demokraatlikus ühiskonnas vajalikud ega tohi moonutada piiravate õiguste ja vabaduste olemust ([PS § 11](#)).

2. Seadusereservatsiooni nõue tuleneb õigusriigi ja demokraatia põhimõtetest ning tähendab, et põhiõigusi puudutavates küsimustes peab kõik põhiõiguste realiseerimise seisukohalt olulised otsused langetama Riigikogu ([Riigikohtu üldkogu lahend nr 3-3-1-41-06, p 21](#)). Parlamendi pädevuses oleva küsimuse delegerimine täitevvõimule ja täitevvõimu sekkumine põhiõigustesse on lubatud üksnes seaduses sätestatud ja põhiseadusega kooskõlas oleva volitusnormi alusel ([Riigikohtu üldkogu otsus asjas nr 5-19-29/38, p 57](#)).

Õiguskantsleri Kantselei

Kohtu 8, 15193 TALLINN. Tel 693 8404. Faks 693 8401. info@oiguskantsler.ee www.oiguskantsler.ee

Koolist väljaarvamine kooli kodukorra rikkumise tõttu

3. Seaduse kohaselt tuleb gümnaasiumiõpilane koolist välja arvata, kui ta rikub korduvalt kooli kodukorda. Järelikult piisab väljaarvamiseks sellest, kui õpilane rikub kodukorda teist korda. Sellega on antud koolile üsna vabad käed otsustada, mille alusel võib õpilase koolist välja arvata. See otsustusõigus on seda avaram, et kooli kodukorra kehtestab kool ise ([PGS § 68](#)). Kuna koolist väljaarvamine on oluline hariduspõhiõiguse piirang, ei tohi õpilast koolist välja arvata kergekäeliselt ning väljaarvamise aluseks ei saa olla igasugune kodukorra rikkumine (vt ka [õiguskantsleri 28.06.2024 seisukohta „Õpilase koolist väljaarvamine“](#), p 23). Võrdluseks võib tuua [kõrgharidusseaduse § 17 punktid 5 ja 7](#), mille kohaselt võib kõrgkool arvata üliõpilase õpest välja, kui üliõpilane on oluliselt rikkunud õppekorralduse tingimusi ja korda või on pannud toime olulise vääritud teo.

4. Kuigi gümnaasiumis õpib noor vabatahtlikult, on küsitav, kas kodukorras sätestatu rikkumise tõttu võib õpilase koolist välja arvata. Kooli esmane kohustus on õpilast toetada. Gümnaasiumist väljaarvamine on sedavõrd äärmuslik abinõu, et selle rakendamise tingimused peavad tulenema seadusest, mitte kooli kodukorrast, milles kehtestatud nõuded võivad ka kooliti erineda. Samuti on küsitav õpilase väljaarvamine gümnaasiumist selle tõttu, et õpilane ei käitu kooli hinnangul ootuspäraselt.

Gümnaasiumi kehtestatud väljaarvamise tingimused

5. Seaduse kohaselt tuleb gümnaasiumist välja arvata muu hulgas õpilane, kellele on ühe õppeaasta jooksul pandud kolmes või enamal õppeaines üle poolte kursusehinnatena välja nõrgad või puudulikud hinded ([PGS § 28 lg 1 p 7](#)). Õpilane tuleb koolist välja arvata ka siis, kui ta ei täida nominaalse õppeaja jooksul gümnaasiumi lõpetamise tingimusi ja tema õppeaega ei ole individuaalse õppekava kohaselt pikendatud ([PGS § 28 lg 1 p 6](#)). Gümnaasiumi lõpetamiseks peavad ka õpilase kooliastmehinded olema vähemalt rahuldavad ning valikkursuste hinded rahuldavad või arvestatud ([gümnaasiumi riikliku õppekava § 18 lg 3 p 1](#)).

6. [PGS § 28 lõike 2](#) kohaselt võib gümnaasium oma kodukorras kehtestada õpilaste gümnaasiumist väljaarvamiseks ka aluseid, mida seaduses ei ole. Keeruline on leida põhjendust, miks gümnaasiumidele on selline õigus antud. Lasteaiad ([koolieelse lasteasutuse seaduse § 19¹](#)), põhikoolid ([PGS § 28 lg 1](#)), kutseõppeasutused ([kutseõppeasutuse seaduse § 34¹ lg 1](#)) ja kõrgkoolid ([kõrgharidusseaduse § 17](#)) peavad järgima seadusega sätestatud tingimusi ega tohi muudel põhjustel õpilasi koolist välja arvata. See tähendab, et neil haridusasutustel pole õigust kehtestada teistsuguseid väljaarvamise aluseid, kui on sätestatud seadusega.

Ootan Teilt vastust võimaluse korral 16. oktoobriks.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Ülle Madise

Teadmiseks: Riigikogu